

УДК 616.895.4-092:612.017.1.018

Г. М. Зильберлат, М. Є. Тімен, Ю. Я. Рыбак, М. О. Соколова
ПРОБЛЕМИ НАРКОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПСИХІАТРИЧНИХ ПРОБЛЕМ

Г. М. Зильберлат, М. Е. Тімен, Ю. Я. Рыбак, М. А. Соколова
Проблемы наркологической службы через призму психиатрических проблем

G. Zilberlat, M. Timen, Yu. Rybak, M. Sokolova
Problems of the narcological service through the prism of psychiatric problems

Автори пропонують шляхи реформування наркологічної та психіатричної служб у Київській області в умовах сучасності: проведення антитерористичної операції, міграція працездатного населення. В основі пропозицій лежить глобальне бачення проблеми та декілька ключових ідей, що стосуються, перш за все, обґрунтування необхідності здійснення реформ та постановки за мету — надання сучасної комплексної медичної психіатричної та наркологічної допомоги населенню України загалом та окремим його категоріям, ґрунтуючись на власному багаторічному досвіді в практичній медицині та досвіді та досягненнях зарубіжних партнерів.

Ключові слова: реформування, психіатрія, наркологія, посттравматичні стресові розлади (ПТСР), аддикції, лікування

Автори пропонують шляхи реформування наркологічної та психіатричної служб у Київській області в умовах сучасності: проведення антитерористичної операції, міграція трудоспособного населення. В основі пропозицій лежить глобальне видення проблеми та декілька ключових ідей, що стосуються, перш за все, обґрунтування необхідності здійснення реформ та постановки цілей — надання сучасної комплексної медичної психіатричної та наркологічної допомоги населенню України в цілому та окремим його категоріям, ґрунтуючись на власному багаторічному досвіді в практичній медицині та досвіді та досягненнях зарубіжних партнерів.

Ключевые слова: реформирование, психиатрия, наркология, посттравматические стрессовые расстройства (ПТСР), аддикции, лечение

Authors suggests ways to reform drug treatment and psychiatric services in Kyiv region in terms of modernity: the counterterrorist operation, migration workforce. At the heart of the proposals is a global vision problems and some key ideas that relate primarily justification of the need for reforms and setting a goal — providing modern comprehensive medical psychiatric and substance abuse care Ukraine as a whole and its individual categories, based on its many years of experience and in medical practice and experience of foreign partners.

Keywords: reform, psychiatry, narcology, Posttraumatic stress disorders (PTSD), addiction, treatment

Війна на Сході України, анексія Криму, міграція населення і, не в останню чергу, висока поширеність алкогольної і наркотичної залежності — це основні з причин значного погіршення демографічної ситуації в Україні.

За 2010—2015 рр. чисельність наявного населення зменшилась на 3 022 тис. осіб (6,6 %), сільського — на 1 188 тис. осіб, міського — на 1 834 тис.; працездатного — на 2 698 тис. осіб (9,8 %).

Серед осіб з наркологічними залежностями чимало хворих на туберкульоз, хронічні гепатити, ВІЛ/СНІД, венеричні захворювання, злякисні новоутворення, що пізно діагностовано.

Поширеність, осіб на 1000 населення

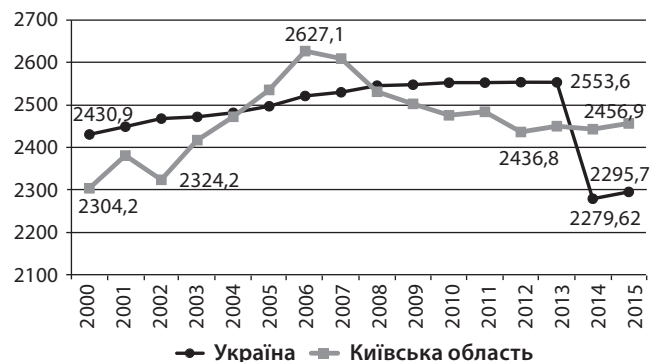

Рис. 1. Поширеність психічних і поведінкових розладів (F00 — F99) (на 1000 населення)

Захворюваність, осіб на 100 тис. населення

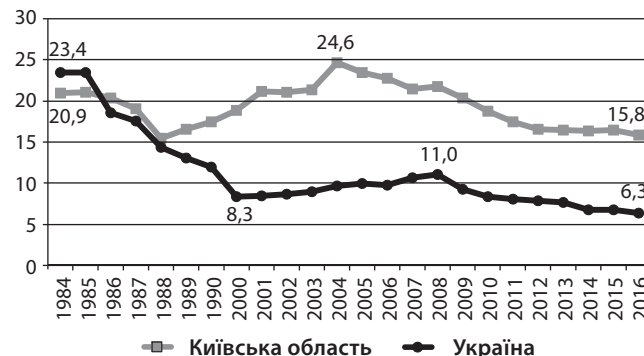

Рис. 2. Захворюваність на психічні і поведінкові розлади внаслідок вживання алкоголю (на 100 тис. населення)

Поширеність, осіб на 1000 населення

Рис. 3. Поширеність психічних і поведінкових розладів внаслідок вживання алкоголю (на 1000 населення)

© Зильберлат Г. М., Тімен М. Є., Рыбак Ю. Я., Соколова М. О., 2017

Захворюваність, осіб на 100 тис. населення

Рис. 4. Захворюваність на психічні і поведінкові розлади внаслідок вживання наркотичних речовин (на 100 тис. населення)

Поширеність, осіб на 1000 населення

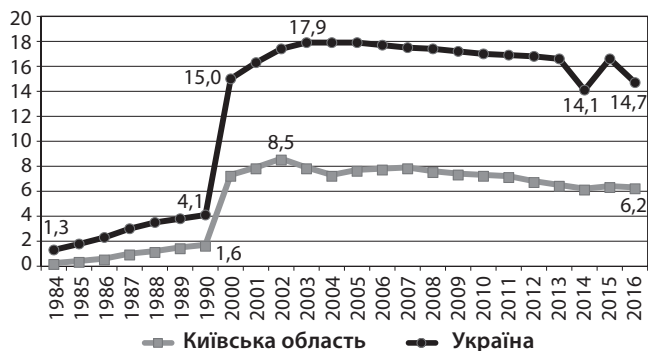

Рис. 5. Поширеність психічних і поведінкових розладів внаслідок вживання наркотичних речовин (на 1000 населення)

Процес реформування системи охорони здоров'я розпочато.

59 госпітальних округів в 16 регіонах створені розпорядженням Кабінету Міністрів України. У Київській області створено 4 госпітальних округи.

Будь-яка реорганізація супроводжується помилками і втратами, це стосується психіатрії та наркології. Ми хочемо отримати від реформування максимальні переваги як для пацієнтів, так і для лікарів.

Спеціальність психіатр-нарколог була створена 1985 року в Радянському Союзі під державну програму з боротьби з алкоголізмом, а потім в дев'яності роки перетворена тільки в Україні в спеціальність наркологія. Програми давно немає, а гримаса минулого залишилася.

В усьому світі немає спеціальності «наркологія», а є спеціальність психіатрія, психіатр опікується також і проблемами залежності.

Необхідно зберегти основний організаційний фундамент медичної структурної решітки — інститут районного фахівця. Вважаємо, що однією з форм збереження районної ланки є мультидисциплінарні бригади в структурі консультативно-діагностичних центрів в районах області, куди мають увійти:

- психіатр,
- психіатр, який опікується залежностями,
- дитячий психіатр,
- психолог,
- соціальний працівник,
- медична сестра.

Постановою Кабміну України від 09.08.1999 № 1451 ліквідовані медвигверезники в структурі органів внутрішніх справ.

З цього часу особи в стані алкогольного і наркотичного сп'яніння, відповідно до наказу Департаменту охорони здоров'я Київської обласної держадміністрації № 650 від 19.11.1999 року, залежно від стану, надходять для детоксикації в реанімаційне відділення однієї з районних або міських лікарень.

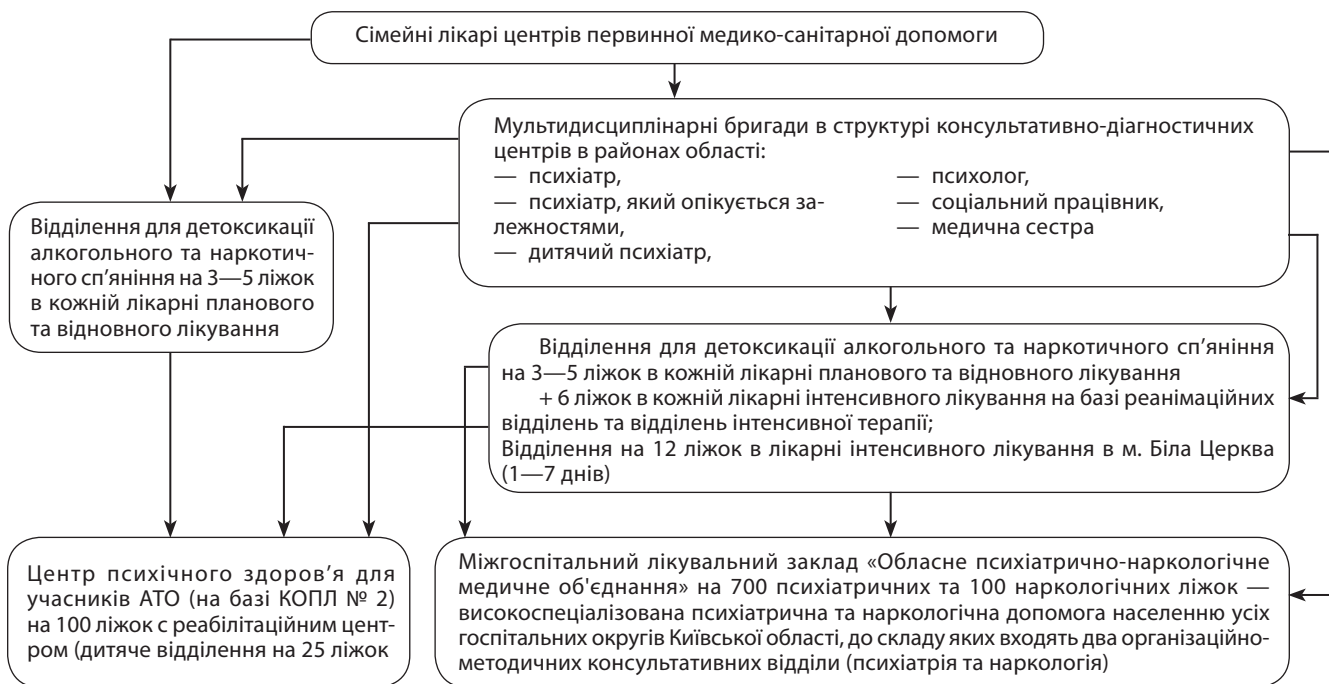

Рис. 6. Психіатрична та наркологічна служба Київської області (проект)

Певна частка цих установ з часом будуть реформовані до лікарень планового або відновного лікування. На нашу думку, дуже важливо зберегти так звані «кризові» ліжка в кожному з цих новостворених установ, в першу чергу в кожній лікарні планового лікування 3—5 ліжок, де провадитиметься витвердження.

Для тривалого перебування і соціально-трудова реабілітації психічно хворих, які втратили соціальні зв'язки і можливості повноцінної життєдіяльності, пропонуємо розгорнути ліжка на базі лікарень відновного лікування для забезпечення догляду та надання соціальної допомоги цієї категорії хворих. Ці відділення потребуватимуть мінімального діагностичного і лікувального обладнання, обслуговування хворих буде здійснюватися переважно сестринським персоналом.

Особлива тема: учасники антитерористичної операції (АТО), посттравматичні стресові розлади (ПТСР), алкоголізм і наркоманія.

За даними проф. Друзя О. В., у понад 60 % учасників АТО спостерігаються алкогольні і наркотичні проблеми.

Зарубіжні психіатри вважають, що поширеність алкогольної залежності в осіб з ПТСР може досягати 75 % (в'єтнамський, афганський синдром).

Серед причин неефективного подолання ПТСР, крім несприятливих соціально-економічних умов, велику роль відіграє відсутність чітко окресленої структурної медичної одиниці — формування, яке візьме на себе послідовну, спрямовану на наступність систему надання психіатрично-наркологічної допомоги.

Ми пропонуємо на базі Київської обласної психіатричної лікарні № 2 (Ірпінська курортна зона), де на сьогоднішній день вже функціонує відділення для учасників війни (на 40 ліжок), створити Центр психічного здоров'я для учасників АТО.

Передбачити відкриття невеликих відділень (на 25—30 ліжок) для психічно хворих, хворих з алкогольною та наркотичною залежностями, відділення пограничних станів, денного стаціонару.

У штатний розклад усіх цих відділень повинні входити психологи (як мінімум 2 в кожне відділення) і соціальні працівники.

Також має бути створений єдиний реабілітаційний центр з якісною матеріальною базою, службою психологів і соціальних працівників.

Реформа наркослужби, безсумнівно, поліпшить організацію психіатричної та наркологічної допомоги населенню, усуне антагонізм між психіатрами та наркологами, допоможе підвищити їх професійний рівень, буде сприяти ранньому виявленню, своєчасному й якісному лікуванню, зниженню рівня інвалідизації.

При цьому виграє, в першу чергу, пацієнт.

Отже, вважаємо за необхідне:

— відновити значимість інституту районного фахівця — психіатричну основу наркології, ввести єдину спеціальність єдиного базового психіатра, при збереженні структури районного психіатричного та наркологічного кабінету, обласного психіатричного і наркологічного диспансерів;

— доукомплектувати районні психіатричні, наркологічні, дитячі кабінети лікарями-психіатрами;

— створити, в разі доцільності, психіатричні (психіатрично-наркологічні) медоб'єднання за зразком Київської, Одеської, Рівненської, Запорізької й інших областей.

Надання якісної допомоги особам, які страждають на ПТСР та інші психічні розлади, коморбідні з алкоголізмом і наркоманією, стане можливим через «єдине вікно».

Список літератури

1. Довідники Державної служби статистики України, 2012, 2016 рр.
2. Статистичний довідник МОЗ України та Центру медичної статистики, 1994—2016 рр.
3. Этапы развития наркологической службы в Украине и основные направления её реформирования [Электронный ресурс] / Болотова З. Н., Минко А. И., Линский И. В. [и др.] // Актуальные вопросы современной психиатрии и наркологии : сб. науч. работ Института неврологии, психиатрии и наркологии АМН Украины и Харьковской областной клинической психиатрической больницы № 3 (Сабуровой дачи), посвящённый 210-летию Сабуровой дачи / под общ. ред. П. Т. Петрюка, А. Н. Бачерикова. Киев ; Харьков, 2010. Т. 5. Режим доступа : <http://www.psychiatry.ua/books/actual/paper008.htm>.
4. Епідеміологічна ситуація, що склалась внаслідок розповсюдження залежності від психоактивних речовин в Україні / Волошин П. В., Мінко О. І., Лінський І. В. [та ін.] // Український вісник психоневрології. 2001. Т. 9, вип. 3 (28). С. 7—9.
5. Линский И. В. Метод и результаты реконструкции динамики распространения опиоманий в Украине в период с 1981 по 1998 гг. // Таврический журнал психиатрии. 1999. Т. 3, № 4. С. 77—84.
6. Україна. Людський розвиток. 1999. Звіт. Спільний проект Програми розвитку ООН та Уряду України. Київ, 2000. 96 с.
7. Актуальні тенденції поширення залежності від психоактивних речовин в Україні: Щорічний аналітичний огляд / Лінський І. В., Голубчиков М. В., Мінко О. І. [та ін.]. Харків, 2006. Вип. 3. 46 с.
8. Наркологическая помощь населению УССР в 1971 (1972—1990) г. Сборник. Харьков, 1972 (1973—1991).
9. Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я в Україні за 1991 (1992—2006) рік : збірник МОЗ. Київ, 1992 (1993—2007).
10. Актуальні тенденції поширення залежності від психоактивних речовин в Україні: Щорічний аналітичний огляд / Лінський І. В., Голубчиков М. В., Мінко О. І. [та ін.]. Харків, 2005. Вип. 2. 31 с.
11. Психолого-психіатрична допомога постраждалим у збройних конфліктах : методичні рекомендації / Напряченко О. К., Сиропятов О. Г., Друзь О. В. [та ін.] ; Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця, Київ, 2014. 26 с.
12. Друзь О. В., Черненко І. О. Напрямки медико-психологічної профілактики постстресових психічних розладів у учасників локальних бойових дій // Український вісник психоневрології. 2017, Т. 25, вип. 1 (90). С. 45—48.
13. Діагностика, терапія та профілактика медико-психологічних наслідків бойових дій в сучасних умовах (Методичні рекомендації) / Волошин П. В., Марута Н. О., Шестопалова Л. Ф. [та ін.] ; ДУ «Інститут неврології, психіатрії та наркології НАМН України». Харків, 2014. 67 с.

Надійшла до редакції 14.06.2017 р.

ЗІЛЬБЕРБЛАТ Геннадій Михайлович, Генеральний директор Комунального закладу Київської обласної ради «Обласне психіатрично-наркологічне медичне об'єднання» (КЗ КОР «ОПНМО»), Київська область, Васильківський район, смт. Глеваха, Україна; e-mail: g.zilberblat@rambler.ru

ТІМЕН Маргарита Єлизарівна, завідувачка відділення первинного психіатричного епізоду № 2 КЗ КОР «ОПНМО», смт. Глеваха, Україна; e-mail: timen.m@yandex.ua

РИБАК Юлія Янівна, завідувачка відділення неврозів № 5 КЗ КОР «ОПНМО», смт. Глеваха, Україна

СОКОЛОВА Марія Олександрівна, лікар-статистик організаційно-методичного консультативного відділу КЗ КОР «ОПНМО», смт. Глеваха, Україна; e-mail: glevakha@gmail.com

ZILBERBLAT Gennadii, General Director of Communal Institution of Kyiv regional council "Regional psychiatric and narcological medical Association", Kyiv region, Vasylkivskyi district, Hlevakha, Ukraine; e-mail: g.zilberblat@rambler.ru

TIMEN Marharyta, Head of the Department of the primary psychotic episode No. 2*; e-mail: timen.m@yandex.ua

RYBAK Yuliia, Head of the Department of Neuroses No. 5*
SOKOLOVA Mariia, Medical Statistician of organizational and methodical and consultative Department*; e-mail: glevakha@gmail.com

* — Communal Institution of Kyiv regional council "Regional psychiatric and narcological medical Association", Hlevakha, Ukraine